

واحد بین‌الملل

پایان‌نامه کارشناسی ارشد در رشته حقوق عمومی

حقوق حاکم بر چاپ و نشر کتاب در ایران

به وسیله‌ی:

آیدا حیدری

استاد راهنما

دکتر کوروش استوار سنگری

زمستان ۱۳۹۳

اظهارنامه

اینجانب آیدا حیدری دانشجوی رشته حقوق عمومی اظهار می‌کنم که این پایان‌نامه حاصل پژوهش خود بوده و اگر در جاهایی از منابع دیگران استفاده کرده‌ام، نشانی دقیق و مشخصات کامل آن را نوشته‌ام. همچنین، اظهار می‌کنم که تحقیق و موضوع پایان‌نامه‌ام تکراری نیست و عهد می‌نمایم که بدون مجوز دانشگاه، دستاوردهای آن را منتشر ننموده و یا در اختیار غیر قرار ندهم. کلیه حقوق این اثر مطابق با آیین‌نامه مالکیت فکری و معنوی متعلق به دانشگاه شیراز است.

نام و نام خانوادگی

آیدا حیدری

تاریخ

به نام خدا

حقوق حاکم بر چاپ و نشر کتاب در ایران

به وسیله‌ی:

آیدا حیدری

پایان نامه

ارائه شده به تحصیلات تکمیلی دانشگاه به عنوان بخشی
از فعالیت‌های تحصیلی لازم برای اخذ درجه کارشناسی ارشد

در رشته‌ی:

حقوق عمومی

از دانشگاه شیراز

شیراز

جمهوری اسلامی ایران

ارزیابی شده توسط کمیته پایان نامه با درجه:

دکتر کوروش استوارسنگری، استاد دانشگاه آزاد (رئیس کمیته)

دکتر محمد امامی، استاد دانشکده حقوق و علوم سیاسی (مشاور).....

دکتر سیدمجتبی واعظی، استاد دانشکده حقوق و علوم سیاسی (داور داخلی).....

زمستان ۱۳۹۳

تقدیم بہ

مادم، دریای بی کران فداکاری و عشق کہ وجودم برایش ہمہ رنج بود و وجودش بر ایتم ہمہ مہر؛
و ہمسر عزیزم بہ صمیمیت باران، کہ اسوہ صبر و تحمل بودہ و مشکلات مسیر را بر ایتم تسہیل نمود...

سپاسگزاری

خدا را شاکرم تا روز محشر شب تازم چنان روز و سحر شد

از استاد فاضل و مدبر جناب آقای دکتر کوروش استوارسنگری به عنوان استاد راهنما که همواره نگارنده را مورد لطف و محبت خود قرار داده اند و هرگز پرسش‌های بی‌شمارم را در طول انجام این تحقیق بی‌پاسخ نگذاشتند و مرحله به مرحله مسیر درست حرکت را به من نشان دادند کمال تشکر را دارم؛ همچنین از زحمات استاد فرهیخته و ارجمند جناب آقای دکتر محمد امامی که در تمامی مراحل این رساله از راهنمایی‌های بی‌دریغ ایشان بهره‌مند شدم، سپاسگزاری می‌نمایم.

چکیده

حقوق حاکم بر چاپ و نشر کتاب در ایران

به وسیله‌ی:

آیدا حیدری

حقوق حاکم بر چاپ و نشر کتاب مجموعه‌ای از قواعد و مقررات است که در زمینه چاپ و نشر اعمال می‌شود. پرداختن به این موضوع در چارچوب حقوق عمومی که خود به روابط دولت و مردم می‌پردازد از این جهت اهمیت دارد که روابط بین مقام‌های دولتی مسئول چون وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و شورای عالی انقلاب فرهنگی را از یک طرف با اشخاصی چون مؤلف و ناشر از طرفی دیگر بررسی می‌کند. مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی در حکم قانون تلقی شده و توسط وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی اجرا می‌شود. هرچند که در مصوبات شورا تلاش می‌شود به اصل ۲۴ قانون اساسی که بیانگر آزادی بیان است وفادار بمانند اما با تفسیر موسع از اصول و ضوابط و مصوبات توسط هیئت‌های نظارت و امکان تضییع حق مؤلف همچنان وجود دارد. مؤلف در این زمان می‌تواند با شکایت به هیئت‌های رسیدگی به تخلفات اداری و یا دیوان عدالت اداری احقاق حق کند. همچنین در رابطه بین مؤلف و ناشر نبود قانون حمایتی مناسب در حین عقد قرارداد تا حدی حقوق مؤلف تضییع می‌شود هرچند که امکان اعلام شکایت به محاکم عمومی برای مؤلف وجود دارد اما مؤلف آسیب‌های بسیاری را به دلیل نبود قانون در این زمینه متحمل می‌شود.

کلید واژه‌ها: حقوق مالکیت فکری، شورای عالی انقلاب فرهنگی، کتاب، مؤلف، وزارت فرهنگ و ارشاد

اسلامی

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۰.....	مقدمه
	فصل اول: کلیات
۱۶.....	مبحث اول: مفاهیم و مبانی
۱۶.....	گفتار اول: کتاب و مؤلف
۱۶.....	بند اول: کتاب
۱۷.....	الف- تعریف
۱۸.....	ب- پیشینه
۲۰.....	بند دوم: مؤلف
۲۰.....	الف- تعریف
۲۱.....	ب- حق مؤلف و مالکیت فکری
۲۳.....	۱- پیشینه مالکیت فکری
۲۵.....	۲- مالکیت فکری در اسناد بین‌المللی
۲۶.....	۳- مالکیت ادبی و هنری
۳۱.....	گفتار دوم: چاپ و نشر
۳۱.....	بند اول: چاپ
۳۱.....	الف- تعریف
۳۲.....	ب: پیشینه
۳۴.....	۱- پیشینه صنعت چاپ در ایران
۳۶.....	۲- چاپ تصویری

۳۷.....	بند دوم: نشر.....
۳۷.....	الف- تعریف.....
۳۸.....	ب: انواع ناشر.....
۳۹.....	گفتار سوم: مبانی حقوق حاکم بر چاپ و نشر.....
۳۹.....	بند اول: مبانی مالکیت فکری از دیدگاه حقوق دانان.....
۴۰.....	الف- نظریه‌های مبتنی بر حقوق طبیعی.....
۴۱.....	۱- نظریه «کار».....
۴۷.....	۲- نظریه «شخصیت».....
۴۹.....	ب: نظریه‌های فایده‌گرانه.....
۵۰.....	۱- نظریه فایده‌گرایی.....
۵۳.....	۲- نظریه برنامه‌ریزی اجتماعی.....
۵۴.....	بند دوم: اندیشه‌های فقها در زمینه حق مؤلف.....
۵۷.....	الف- موافقان حق مؤلف.....
۵۸.....	ب- مخالفان.....
۵۹.....	بند سوم: آزادی بیان.....
۶۵.....	مبحث دوم: تاریخچه مقررات ناظر بر چاپ و نشر.....
۶۵.....	گفتار اول: قبل از انقلاب.....
۶۵.....	بند اول: پیش از دوران پهلوی.....
۶۷.....	بند دوم: پس از استقرار حکومت پهلوی.....
۷۴.....	گفتار دوم: پس از انقلاب.....
۷۸.....	مبحث سوم: نهادهای قاعده‌گذار در حوزه چاپ و نشر.....
۷۸.....	گفتار اول: مجلس شورای اسلامی.....
۷۹.....	گفتار دوم: شورای عالی انقلاب فرهنگی.....
۸۱.....	بند اول: وظایف شورای عالی انقلاب فرهنگی.....
۸۳.....	بند دوم: جایگاه حقوقی شورا.....
۸۷.....	بند سوم: جایگاه حقوقی مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی.....

۸۹.....	مبحث چهارم: نهاد اجرایی در حوزه چاپ و نشر
۸۹.....	گفتار اول: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
۸۹.....	بند اول: وظایف وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
۹۰.....	بند دوم: هیئت نظارت
۹۱.....	گفتار دوم: مراحل اجرایی و فرآیند صدور مجوز
۹۲.....	بند اول: آماده‌سازی کتاب
۹۲.....	الف) معرفی شابک
۹۳.....	ب) فیپا
۹۵.....	بند دوم: ارسال به وزارت ارشاد
۹۵.....	الف) شناسنامه کتاب
۹۶.....	ب) اخذ مجوز

فصل دوم: ضوابط چاپ و نشر و حقوق مؤلفین

۹۸.....	مبحث اول: ضوابط چاپ و نشر
۱۰۰.....	گفتار اول: سیاست‌های ایجابی و اثباتی شورای عالی انقلاب فرهنگی
۱۰۲.....	گفتار دوم: حدود قانونی
۱۰۳.....	مبحث دوم: قواعد حاکم بر حقوق مؤلفین
۱۰۳.....	گفتار اول: حقوق مادی مؤلف
۱۰۳.....	بند اول: تعریف
۱۰۴.....	بند دوم: ویژگی‌های حقوق مادی
۱۰۴.....	الف) قابلیت انتقال
۱۰۴.....	(۱) انتقال اختیاری
۱۰۶.....	(۲) انتقال قهری
۱۰۷.....	ب) محدود بودن زمان و مکان
۱۰۸.....	بند دوم: زیرشاخه‌های حقوق مادی
۱۰۸.....	الف) حق نشر و تکثیر

۱۰۹	ب) حق عرضه و اجرا
۱۰۹	ج) حق اقتباس، تلخیص و تبدیل
۱۱۰	د) حق ترجمه
۱۱۱	ه) حق استفاده از پاداش
۱۱۲	و) حق تعقیب
۱۱۳	بند سوم: استثنائات و محدودیت‌ها
۱۱۳	الف) استفاده علمی و آموزش
۱۱۴	ب) استفاده شخصی و خصوصی
۱۱۵	گفتار دوم: حقوق معنوی مؤلف
۱۱۵	بند اول: تعریف
۱۱۵	بند دوم: ویژگی‌های حقوق معنوی
۱۱۵	الف) غیر قابل انتقال
۱۱۶	ب) محدود نبودن به زمان و مکان
۱۱۷	بند سوم: زیر شاخه‌های حقوق معنوی
۱۱۷	الف) حق احترام
۱۱۷	ب) حق انتساب و ولایت
۱۱۷	ج) حق انحصار در نشر
۱۱۷	د) حق رجوع و عدول
۱۱۸	مبحث سوم: رابطه‌ی حقوقی مؤلف با نهادهای ذی‌ربط
۱۱۸	گفتار اول: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
۱۲۰	گفتار دوم: روابط حقوقی ناشر و مؤلف
۱۲۲	۱) قرارداد حق تألیف
۱۲۲	۲) قرارداد مشارکت
۱۲۲	۳) قرارداد واگذاری اثر
۱۲۳	۴) سرمایه‌گذاری مؤلف

فصل سوم: مرجع رسیدگی به شکایات مربوط به چاپ و نشر

- ۱۲۴.....مبحث اول: مراجع اداری و شبه قضایی رسیدگی به شکایت
- ۱۲۶.....گفتار اول: مراجع اداری
- ۱۲۶.....بند اول: مقامات اداری وزارت ارشاد
- ۱۲۶.....بند دوم: سازمان بازرسی کل کشور
- ۱۲۹.....گفتار دوم: مراجع شبه قضایی
- ۱۲۹.....بند اول: تعریف
- ۱۳۱.....بند دوم: شرایط رسیدگی به دعاوی در مراجع اداری
- ۱۳۲.....بند سوم: هیأت‌های رسیدگی به تخلفات اداری
- ۱۳۳.....مبحث دوم: مراجع قضایی رسیدگی به شکایات
- ۱۳۵.....گفتار اول: محاکم عمومی
- ۱۳۶.....گفتار دوم: دیوان عدالت اداری
- ۱۴۲.....نتیجه‌گیری
- ۱۴۸.....پیشنهادات و راه‌کارهای حمایتی از مؤلف
- ۱۵۰.....منابع و مأخذ

مقدمه

گنجاندن هر مطلبی در چهارچوب قانون یعنی حمایت از اشخاصی که زیرمجموعه‌ی آن گروه قرار می‌گیرند. تمام انسان‌ها و اشخاصی که در این جامعه زندگی می‌کنند به دلیل داشتن روابط اجتماعی و ارتباطات عدیده‌ای در عالم واقع نیازمند وجود اصول و قواعدی هستند که بر اساس آن عمل کنند و در پرتوی حمایت این قواعد به حق و حقوقشان دست یابند.

این موضوع و اهمیت حمایت حقوقی به‌خصوص در روابطی که از توازن و تعادل قدرت برخوردار نیستند بیشتر به چشم می‌آید آن هم در روابطی که شخص ضعیف‌تر در جبهه‌ی مخالف شخص مقتدر قرار می‌گیرد و چشم به دستان حمایت‌گر قانون می‌دوزد تا در این رابطه‌ی نامتوازن در مقام مظلوم قرار نگیرد.

یکی از این دست روابط، رابطه‌ی بین مؤلف به‌عنوان یک شخص حقیقی و مقام مقتدر دولتی یعنی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی به‌عنوان ناظر و مجری قانون بر مؤلفان، منصفان و هنرمندان است وزارت ارشاد به‌عنوان یک مقام دولتی از صلاحیت و اختیارات زیادی برخوردار است و با ایجاد محدودیت‌هایی چاپ و نشر کتب را با مشکلات و موانع بسیاری مواجه کرده است.

وزارت ارشاد به‌عنوان مقام ناظر پیش از چاپ کتب آن‌ها را مورد ارزیابی قرار می‌دهد و با توجه به اصول و شرایط قابل‌قبول در چهارچوب قوانین سازمان آثار را بررسی کرده و با توجه به شرایطی اجازه چاپ و نشر را در قالب مجوز برای عده‌ای که در محدوده‌ی قوانین قدم برداشته‌اند صادر می‌کند. مؤلف که در جهت رشد و توسعه فرهنگ و ادب کشورش تلاش می‌کند در این شرایط به حمایت نیاز دارد کمبود منابع حقوقی و قانونی در این زمینه کاملاً روشن است و نیازی به بیان ندارد وجود قانون سال ۱۳۴۸ به‌عنوان تنها قانون موجود در این زمینه کافی به نظر نمی‌رسد این در حالی است که سایر کشورهای جهان همگام با پیشرفت‌های روز هم‌جهت با کنوانسیون‌های بین‌المللی تصویب شده در این زمینه حرکت کرده و قوانین بین‌المللی را بر قوانین داخلی مقدم می‌دانند.

درحالی که در کشور ما ایران که اتفاقاً به‌عنوان یکی از مهم‌ترین کشورهای جهان در زمینه فرهنگ و ادب و هنر شهرت دارد کمتر به این موضوع پرداخته و صرفاً وجود قانون سال ۱۳۴۸ و وزارت ارشاد را در این زمینه کافی و لازم می‌داند.

از طرف دیگر در این زمانه به‌دلیل پیشرفت روزافزون تکنولوژی و راه‌های ارتباطی پیشرفته، اهمیت حمایت از حقوق مؤلف دو چندان شده است. با توجه به سرعت بالای ارتباطات در دنیای اینترنت و به اشتراک گذاردن اطلاعات، مقالات، کتب، آثار هنری و فکری و مؤلفین و هنرمندان بیشتر در معرض تضییع و پایمال شدن حقوقشان خواهند بود به نظر می‌رسد که قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان که مصوب سال ۱۳۴۸ است متناسب با شرایط روز نخواهد بود.

لذا در این نوشتار سعی بر این است که با پرداختن به روابط مؤلف و وزارت ارشاد، بررسی قانون سال ۱۳۴۸ و همچنین بررسی مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی. این موضوع را به چالش کشیده و نسبت به اهمیت این موضوع و حمایت از مؤلف به‌عنوان پرچمدار فرهنگ و ادب کشور ایران در صحنه جهانی دغدغه‌ای برای حقوق دانان و متخصصان این رشته ایجاد کرد به امید آنکه پیشرفت‌هایی در این زمینه صورت پذیرد و شرایط دگرگون شود.

سابقه تحقیق

با توجه به اینکه در این زمینه کتب و مقالات کامل و جامعی وجود دارد ولی هرکدام در زمینه‌ای خاص نگاشته شده‌اند و علی‌رغم وجود مشابهت‌هایی با موضوع حاضر ولی همچنان کمبودهایی در این زمینه حس می‌شود.

حقوق حاکم بر چاپ و نشر کتاب در ایران موضوعی است که شاید کمتر به آن پرداخته‌اند و به همین دلیل باوجود اینکه کتاب‌های بسیاری در زمینه حقوق مالکیت‌های فکری، مالکیت آثار ادبی و هنری و بررسی قوانین موجود در این زمینه در کتابخانه‌ها و کتاب‌فروشی‌ها وجود دارد ولی باین حال کمبود در این زمینه همواره مشهود است.

آن هم در مقایسه با موضوعات دیگری که در عالم حقوق دغدغه حقوق دانان و اساتید این رشته گردیده است. در این زمینه پایان‌نامه‌ای با عنوان «سیاست کیفری ایران در حمایت از مالکیت معنوی» وجود دارد که نوشته‌ی جناب آقای مهدی میرسلیمانی به راهنمایی جناب آقای دکتر فضل‌الله فروغی است که در زمینه مالکیت‌های فکری و ادبی نگاشته شده، همان‌طور که از عنوان این پایان‌نامه نیز برمی‌آید، صرفاً در رابطه با سیاست‌های کیفری و بررسی قوانین کیفری در زمینه‌ی مالکیت‌های فکری پرداخته و نقاط ضعف و قوت این قوانین را در دو شاخه‌ی کلی مالکیت ادبی و هنری و مالکیت صنعتی در محیط فیزیکی و اینترنتی بیان کرده است.

مباحث مهم مطروحه در این پایان‌نامه در زمینه جرم‌انگاری و مجازات است و به صورت عام، قوانین حاکم بر چاپ و نشر کتاب را بررسی نکرده و صرفاً در شاخه‌ی جزا و جرم‌شناسی و از بُعد کیفری به موضوع پرداخته و نقاط قوت و خلاءهای قانونی را در زمینه مجازات و قوانین کیفری بررسی کرده است.

پایان‌نامه دیگر با عنوان «حقوق مالکیت‌های فکری در ایران» مربوط به آقای ابراهیم امانیان به راهنمایی جناب آقای دکتر حاتمی با بررسی قوانین: ۱- ق ترجمه و تکثیر کتب و نشریات و آثار صوتی مصوب ۱۳۵۲، ۲- قانون ثبت علائم و اختراعات ۱۳۱۰. ۳- قانون حمایت از مؤلفان، مصنفان و هنرمندان سال ۱۳۴۸. پرداخته و سپس حقوق مالکیت‌های فکری را در زمینه‌های مختلف: مالکیت ادبی و هنری و مالکیت صنعتی در موضوعات مختلف از جمله: چاپ و نشر کتاب و حق مؤلف و مصنف ترجمه و تلخیص آثار سینمایی و رادیویی، آثار صوتی و موسیقی، آثار شفاهی، عکاسی، حق اختراع و حق پدیدآورندگان نرم‌افزارهای کامپیوتری را مورد بررسی قرار داده و پیش از آن نیز پیشینه‌ی تاریخی قراردادهای مربوط به مالکیت‌های هنری پرداخته بدیهی است که در این پایان‌نامه کلیه‌ی آثار ادبی، هنری و صنعتی مورد توجه قرار گرفته و صرفاً موضوع کتاب و حق مؤلف مرکز توجه ایشان نبوده است.

همچنین در این زمینه می‌توان به کتاب «حقوق مالکیت‌های فکری» تألیف آقای علیرضا نورزی اشاره این کتاب هم صرفاً حول محور مؤلف (نویسنده) و حقوق حاکم و حمایت‌های لازم بر چاپ و نشر کتاب پرداخته و تمام موضوعات و زیر مجموعه‌های مالکیت‌های فکری و صنعتی از جمله حق اختراع آثار سینمایی، رادیویی و عکاسی، پدید آورندگان نرم‌افزارهای

رایانه‌ای، طرح‌های صنعتی، علایم تجاری و... پرداخته و تنها حق نویسنده یا مؤلف مورد نظر ایشان نموده است.

کتاب دیگر در این زمینه نیز با عنوان «قوانین و مقررات حقوق مالکیت فکری» تألیف آقای تقی امانی است که مجموعه‌ای از قوانین و مقررات و کنوانسیون‌های مهم راجع به مالکیت‌های فکری است و با تلاش برای پر کردن خلاء ناشی از فقدان چنین مجموعه‌ای فراهم آمده که توجه اصلی به گردآوری مجموعه‌ای از قوانین چه در صحنه داخلی و چه در صحنه بین‌المللی است.

با توجه به توضیحات قبل باید به این موضوع اشاره کرد که کلیه تحقیقات به‌عمل آمده تا کنون در چهارچوب حقوق خصوصی و حقوق جزا به‌عمل آمده و از دید حقوق عمومی به این مطلب توجه نشده است همچنین توجه به اینکه مهم‌ترین بعد حق مؤلف و حقوق حاکم بر چاپ و نشر کتاب در ایران به رابطه‌ی بین مؤلف و وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی بر می‌گردد که سازمان ناظر در این زمینه محسوب می‌شود لذا در این پایان‌نامه تلاش برای توضیح و بررسی این رابطه‌ی مهم بین مؤلف و یک سازمان دولتی است و در این زمینه آثار چندانی در کتابخانه‌ی دانشگاه شیراز و در پایان‌نامه‌های حاضر چیزی یافت نشد.

هدف

در روابطی که طرفین از تعادل قدرت برخوردار نیستند کاملاً مشهود است که اکثر اوقات یک طرف پیروز میدان خواهد شد و آن هم شخصی نیست به‌جز کسی که از قدرت و اختیارات بیشتری برخوردار است. در رابطه‌ی بین مؤلف و وزارت ارشاد، طبیعاً مؤلف شخص ضعیف‌تر و وزارت ارشاد به عنوان یک مقام دولتی که از اختیارات و صلاحیت عدیده‌ای برخوردار است در مقام شخص قوی‌تر ظاهر می‌شود. هدف از این نوشته بررسی رابطه‌ی بین مؤلف به عنوان یک شخص حقیقی و وزارت ارشاد به عنوان یک شخص حقوقی می‌باشد همچنین بیان نقایص و راهکارهایی که در این زمینه می‌تواند به بهبود اوضاع مؤلف و بالا بردن سطوح فرهنگی و ادبی جامعه کمک کند.

سؤال اصلی تحقیق

مقررات حاکم بر چاپ و نشر کتاب در ایران چیست؟

سؤالات فرعی

۱- مرجع صلاحیت‌دار برای رسیدگی به شکایت مؤلف کجاست؟

۲- حقوق مؤلفین در این خصوص چه جایگاهی دارد؟

فرضیه

۱- بررسی قواعد و مصوبات مجلس شورای اسلامی و شورای عالی انقلاب فرهنگی در زمینه چاپ و نشر

۲- بررسی نقش دیوان عدالت اداری و محاکم عمومی در زمینه شکایت مؤلف

روش تحقیق

در این تحقیق سعی بر این بوده که کلیه اصول علمی رعایت شود و از روش توصیفی-تحلیلی برای جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز استفاده شده همچنین از طریق مطالعه مقالات، پایان‌نامه‌ها، کتب و بعضاً روزنامه‌ها نیز با ذکر دقیق منبع اطلاعاتی جمع‌آوری شده است. هر چند که در این راستا تحقیق از ناشرین و بررسی آیین‌نامه‌های وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی نیز کمک شایانی به پیشبرد روند تحقیق داشته است.

سازماندهی تحقیق

این نوشتار در سه فصل تنظیم شده و همان‌طور که فصل‌بندی‌ها، مباحث و گفتارها در ذیل مشخص شده است، به بیان مفاهیم کلی، تاریخچه، نهادهای ذی‌ربط در حوزه‌ی چاپ و نشر و قواعد و مقرراتی می‌پردازد که حاکم بر صنعت چاپ کتاب و حقوق مؤلفین می‌باشد در این تحقیق و در این فصل‌بندی تلاش بر توضیح مسائلی از جمله آزادی بیان، بررسی علل محدود

بودن چارچوب کاری برای مؤلف، عدم وجود حمایت قانونی در این زمینه، عدم به روز شدن قانون، عدم وجود شرایط حقوقی در قرارداد مؤلف و ناشر (تحمیلی بودن قرارداد) تغییر شرایط صدور مجوز از سوی وزارت ارشاد با تغییر دولت، اعمال سلیقه در زمینه صدور مجوز برای کتب بخصوص رمان، طولانی مدت بودن زمان بررسی کتب در وزارت ارشاد و... می باشد.

فصل اول

کلیات

مبحث اول: مفاهیم و مبانی

گفتار اول: کتاب و مؤلف

بند اول: کتاب

یکی از ارزشمندترین و قدیمی‌ترین مباحث مورد بحث در تمام اعصار و در تمام کشورها، اهمیت کتاب و کتابخوانی است. در این روزگاری که عصر دانش، تفکر و تعقل، تکنولوژی و فرهنگ است کتاب ارزش والایی پیدا کرده و بیشتر مورد توجه انسان‌ها قرار می‌گیرد. در بین تمام رسانه‌ها و سیستم‌های اطلاع رسانی از جمله رادیو، تلویزیون، ماهواره، رایانه و اینترنت، کتاب به عنوان، سندی مکتوب همچنان ارزش خود را حفظ کرده و مخاطبان خود را دارد. هنوز هستند انسان‌هایی که در پی کسب دانش و آگاهی و پیشرفت سطح زندگی خود زمانی از زندگی روزمره را به خواندن و آموختن اختصاص می‌دهند. هر فرد که در قبال جامعه و کشورش احساس مسئولیت داشته باشد، امر کتابخوانی را وظیفه‌ای خطیر برای خود می‌داند زیرا که به کمک کتاب و بالا بردن سطح علمی و فرهنگی، می‌توان هر جامعه‌ای را از راه‌های پر پیچ و خم و صعب‌العبور به راحتی عبور داد و به مقصد امن و روشنی رساند.

دکتر رابرت لیندز زندگی هر فرد را به مثلی تشبیه کرده که به ۳ دیوار محدود می‌شود و مانعی برای رسیدن فرد به خواسته‌هایش است. «دیوار اول همان خصلت فناپذیری انسان است که پیوسته ثابت و تغییر ناپذیر است. دیوار دوم را همان استعداد فطری انسان می‌داند، اعم از

جسمانی و عقلانی اما اذعان می‌کند که عبور از این دیوار برخلاف دیوار قبلی راه دارد و آن تلاش انسان برای تغییر و بهبودی استعدادهایش است که می‌تواند نتیجه‌ی خوبی در بر داشته باشد. به عقیده دکتر رابرت لیندز سومین دیوار و عامل محدود کننده انسان، دیوار جهل و نادانی است، اما خوشبختانه این دیوار، درهایی دارد که می‌توان آنها را گشود. بنا به نظر وی «در حالی که میزان زمان و انرژی ما، نقش محدودکننده‌ی ما را ایفا می‌کند دانش و مهارت را محدودیتی نیست، چه آن که مجموعه دانش بشری، همواره در دسترس همه کسانی است که توانایی خواندن کتاب را دارا هستند و بدین ترتیب می‌بینیم که کلید گذر از زندان محدودیت و ورود به دنیای گسترده و ژرف، تملک کتاب‌ها و بهره‌وری از آنهاست.»^۱

بر این اساس می‌بینیم که کتاب هموار کننده راه زندگی بشر و منجی او در جهل و نادانی است. کتاب گنجینه‌ای است که می‌تواند بصیرت و بینایی انسان را افزایش دهد. انسانی که به خصلت کتابخوانی آراسته است می‌تواند در پرتو آگاهی‌ها و دانایی‌های حاصل از کتاب و کتابخوانی به حس مشارکت، احترام متقابل، تفکر و خردورزی، انصاف، عاقبت‌نگری، مسئولیت‌پذیری و ... دست یابد و با خلاقیت به رفع کاستی‌ها و نقایص خود و جامعه‌اش بپردازد و برای بالندگی و رشد جامعه و کشورش بکوشد.

بدیهی است که آراسته شدن تمام شهروندان به چنین صفاتی، تا چه اندازه می‌تواند در سرنوشت جامعه تأثیرگذار و نقش آفرین باشد.

الف - تعریف

کتاب مجموعه‌ای است از صفحات چاپ شده، نوشته شده، مصور و یا صفحات سفید که معمولاً از یک سمت به یکدیگر محکم و متصل می‌شوند به مجلد کردن کتاب نیز صحافی گفته می‌شود. کتاب در انواع و اندازه‌های گوناگون وجود دارد در ایران معروف‌ترین قطع‌های کتاب، قطع رحلی، وزیری و جیبی می‌باشند. جالب است که بدانیم کوچک‌ترین کتاب دنیا یک انجیل است و در ایران در موزه کلیسای وانک اصفهان نگهداری می‌شود. اولین کتاب به زبان فارسی در هلند به دست یک ارمنی به زیور طبع آراسته شد. از انواع کتاب می‌توان به کتاب دیجیتالی

^۱. جواد نعیمی، نقش کتاب و کتابخوانی در توسعه فرهنگی، روزنامه کیهان، ۲۹ آبان ۱۳۹۰.